

Marianna Ranta

RDA-KUVAILUSTANDARDI

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Toukokuu 2021

TIIVISTELMÄ

Marianna Ranta: RDA-kuvailustandardi
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Viestinnän monitieteinen kandidaattiohjelma
Toukokuu 2021

Tässä tutkielmassa selvitetään, mikä RDA- eli Resource Description and Access -kuvailustandardi on. Tutkimusmenetelmänä on kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Kirjallisuuskatsauksen aineisto koostuu aiheita käsittelevistä tieteellisistä artikkeleista. Tutkimuksen keskeisin tavoite on selvittää, mikä RDA-standardi ylipäätensä on, kenelle se on tarkoitettu ja miksi se on otettu käyttöön. Jotta RDA:n paikka muiden kuvailustandardien joukossa olisi helpompi hahmottaa, tutkielmassa esitellään lyhyesti myös kuvailustandardien historiaa.

Tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että RDA on aineiston kuvailun uudistamista varten kehitetty standardi, jonka tarkoitus on olla joustava ja toimia erilaisten teknologioiden ja tiedon esittämistapojen kanssa. RDA:n joustavuus on pääosin seurausta siitä, että se on kehitetty olemaan yhteensopiva käyttäjälähtöisyyttä ja aineiston löydettävyyttä korostavien käsittemallien kanssa. Standardin joustavuuteen liittyy myös olennaisesti se, ettei sen mukaan tehtyä kuvailua varten ole erikseen määritelty, miten kuvailtu tieto tulisi esittää, joten sitä voi käyttää erilaisten esittämistapojen kanssa.

Yksi tärkeimmistä piirteistä RDA-kuvailustandardissa on joustavuuden lisäksi käyttäjäkeskeisyys. Käyttäjakeskeisyys korostuu siinä, että RDA:n tarkoitus on tuoda aineisto mahdollisimman lähelle käyttäjää mahdollisimman helposti. Käytännössä tämä tarkoittaa muun muassa aineistojen välisiä linkityksiä, joiden avulla käyttäjän on helpompi löytää etsimänsä.

RDA-standardi on kansainvälinen ja tarkoitettu kaikenlaisen aineiston kuvailuun, mikä edistää myös standardin joustavuutta ja käyttömielekkyyttä. Standardi on tarkoitettu laajaan käyttöön aineiston kuvailussa myös kirjastomaailman ulkopuolella, joten RDA:n käytön lisääntyessä myös esimerkiksi arkistojen ja museoiden kuvailu on yhteensopivampaa kirjastoaineistojen kuvailun kanssa. RDA-standardin eri ominaisuudet tekevätkin aineistosta entistä saavutettavampaa.

Avainsanat: RDA, kuvailustandardit, aineiston kuvailu

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	KUVAILUSTANDARDIEN HISTORIAA.....	2
	2.1 Kuvailustandardit ennen 1900-lukua	2
	2.2 1900-luvun alusta kansainvälisen kuvailun peruseriaatteisiin	4
	2.3 Kohti nykyaikaa	5
3	TUTKIMUSASETELMA.....	8
	3.1 Tutkimuskysymykset.....	8
	3.2 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto	8
4	TULOKSET	10
	4.1 Mikä on RDA?.....	10
	4.2 RDA:n käyttöönotto.....	13
	4.3 RDA:n vastaanotto.....	16
5	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	19
	LÄHTEET	21

1 JOHDANTO

Tämä tilanne on monelle tuttu: ystäväsi suosittelee sinulle uutta kirjaa, joten päätät mennä kirjaston sivuille ja varata kirjan itsellesi. Kirja löytyy helposti ja kirjaston sivuilla näkyy monenlaista tietoa kirjasta aina kirjan ja kirjailijan nimistä julkaisuvuoteen, sivumäärään ja kirjastoluokitukseen saakka. Kaiken tämän informaation joku on tuonut kirjaston järjestelmään. Tätä esimerkiksi kirjaa koskevien tietojen kirjaamista kutsutaan aineiston kuvailuksi tai luetteloinniksi. Sama tieto löytyy myös naapurikunnan kirjaston järjestelmistä ja kauempaakin, jopa ulkomailta asti.

Kun kyseistä kirjaa on saatavilla lähes kaikista Suomen kirjastoista ja ehkä myös ulkomailta, ei kuvailutyötä kannata tehdä joka toimipisteessä erikseen. Tarvitaan jonkinlaisia sääntöjä siitä, miten kirjaa koskeva informaatio eli metadata merkitään, jotta mahdollisimman moni voisi käyttää samaa kuvailtua tietoa. Tätä varten on olemassa erilaisia standardeja ja säännöstyöjä siitä, miten ja minne kuvailtu tieto tulisi merkitä.

Kirjastoissa on muutakin aineistoa kuin kirjat. On cd-levyjä, äänikirjoja, lautapelejä, lehtiä ja e-aineistoa. Kaikki tämä täytyy kuvailla. Entä museoiden tai arkistojen aineistot? Nekin olisi hyvä olla kuvailtuna ja löydettävissä. Miten kuvailussa otetaan huomioon erilaiset formaatit ja aineistotyyppit? Tämänlaisia asioita ovat kuvailusäännösten ja -standardien laatijat joutuneet pohtimaan.

Suomessa ja muualla maailmassa on siirrytty käyttämään RDA-kuvailustandardia. Miten se eroaa aiemmin käytetyistä kuvailustandardeista? Onko sen käytössä jotain, joka helpottaa tai vaikeuttaa aineiston kuvailua? Kenen käytettäväksi kuvailustandardi on yli-päättänsä laadittu?

Aluksi tutkielmassa tutustutaan lyhyesti kuvailustandardien historiaan. Sen jälkeen perehdytään kuvailevan kirjallisuuskatsauksen keinoin siihen, mitä RDA:sta kerrotaan.

2 KUVAILUSTANDARDIEN HISTORIAA

Tässä luvussa käsitellään tarkemmin aineiston kuvailun historiaa ja sitä, miten kuvailustandardit ovat kehittyneet. Aineiston kuvailulla tai luetteloinnilla tarkoitetaan aineiston bibliografisten tietojen kirjaamista ja tallettamista aineiston eri ominaisuuksien tarkastelun ja myöhemmän löydettävyyden takaamiseksi. Bibliografisiin tietoihin kuuluvat muun muassa teoksen nimi, kirjoittajan tai kirjoittajien nimet sekä julkaisija ja julkaisuvuosi. Jotta kuvailu olisi mahdollisimman helppoa ja yhdenmukaista, on kehitetty erilaisia kuvailustandardeja. Nykyään erilaisten kuvailustandardien, -sääntöjen ja -ohjeiden laadinta on kansainvälisen kirjasto- ja informaatioalan kattojärjestön IFLA:n (International Federation of Library Associations and Institutions) vastuulla. (Haapamäki ym., 2012)

Luvussa 2.1 kerrotaan, minkälaisia kuvailustandardeja ja ohjeita oli käytössä ennen 1900-lukua sekä kuka on ne luonut ja missä ne olivat käytössä. Luvussa 2.2 käsitellään kuvailustandardeja 1900-luvulla aina IFLA:n vuoden 1961 Pariisin konferenssiin asti. Luvussa 2.3 jatketaan historiassa eteenpäin aina RDA-standardiin saakka ja avataan myös käsitelmälle, jotka ovat vaikuttaneet RDA:n syntyyn.

2.1 Kuvailustandardit ennen 1900-lukua

Erilaisia tapoja kuvailla aineistoa on ollut niin kauan kuin aineistoa on kerätty ja talletettu. Hyvin pitkään kuvailu oli paikallista ja mahdollisesti vain yhden henkilön vastuulla. Eri organisaatioilla saattoi olla hyvinkin erilaisia tapoja kuvailla aineistoa. Aineiston määrän ollessa pieni ja kysynnän ollessa myös suhteellisen vähäistä ei välttämättä laajemmille, yhteisille säännöille ollut edes tarvetta. (Kalita & Dekka, 2020)

Aineiston määrän ja kysynnän kasvaessa nousi tarve myös tarkemmille luettelointi- ja kuvailuohjeille. Valtavaa aineistomassaa ja suurta informaatiovyyryä hallitsemaan kaivattiin sääntöjä. Angloamerikkalaisten luettelointi- ja kuvailusääntöjen kehittymisen kannalta tärkeimpiä henkilöitä olivatkin British Museumin Antoni Panizzi, Smithsonianin Charles C. Jewett ja muun muassa Harvardin yliopiston kirjastossa sekä Boston Athenæumissa työskennellyt, lopulta American Library Associationin johtajaksi noussut

Charles A. Cutter. Ei ole sattumaa, että jokainen heistä työskenteli paikoissa, jossa aineiston määrä kasvoi hyvin suureksi oman aikansa mittapuulla. (Blake, 2002)

Antonio Panizzi työskenteli British Museumissa ja laati 73 kohdan säännöt aineiston luettelointia varten. Panizzin kontolle sääntöjen luominen siirtyi, kun hänet siirrettiin vastuuseen British Museumin kokoelmien luetteloinnista. Panizzin laatimista säännöistä jaloitettiin vuonna 1841 julkaistu 91 säännön lista nimellä Rules for the Compilation of the Catalogue. Tätä 91 säännön listaa käytettiin myöhemmin pohjana uusille luettelo-säännöstoille. (Carpenter, 2002)

Panizzi kannatti erityisesti aineiston luettelointia aakkostettuna ja loi säännöt kirjoittajan ja teoksen nimen luettelointia varten sekä myös yhdenmukaisen tavan luetteloita teoksia, joiden luoja ei ole tiedossa. Aikana, jolloin tietokoneita ei ollut, aakkosjärjestys helpotti aineiston löytämistä. Sääntöjen käyttöönoton jälkeen British Museumissa huomattiinkin merkittäviä parannuksia luetteloissa ja kirjojen löydettävyydessä. (Blake, 2002; Chandel & Prasad, 2013)

Osittain Panizzin sääntöjen inspiroimana Smithsonianissa työskennellyt Charles C. Jewett julkaisi omat luettelosääntönsä vuonna 1853. Sääntöjä alettiin kutsua nimellä Smithsonian Catalogue System. Säännöissä huomioimisen arvoista on korttiluetteloiden aakkostaminen ja toive yhdenmukaisista luetteloista kirjastojen välillä sekä jonkinlaisten valmiiden luettelointimallien ja esimerkkikorttien luominen kirjastoille yhdenmukaisuuden varmistamiseksi. (Kalita & Deka, 2020; Chandel & Prasad, 2013)

Kolmas huomattava luettelointisääntöjen kehittäjä on Charles A. Cutter, jonka laatima säännöstö, Rules for Dictionary Catalog, joka oli merkittävin ennen 1900-lukua julkaistusta luettelointisäännöistä, julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 1876 ja joka saavutti niin suuren suosion, että siitä julkaistiin uudistetut versiot vielä vuosina 1889, 1891 ja 1904 (Kalita & Deka, 2020). Cutterin säännöissä korostui luetteloiden ja niiden peruseriaatteiden tärkeys kirjastoissa ja se nousi suosituksi juurikin kuvailevan luonteensa takia. (Blake, 2002)

Cutterin kuvailusääntöjen periaatteena oli, että luetteloiden pitäisi auttaa löytämään kirja, jonka kirjoittaja, nimike tai aihepiiri on tiedossa sekä näyttää, mitä kirjastolla on tietyn kirjoittajalta, tietystä aiheesta tai tietynlaisesta kirjallisuudesta. Lisäksi tarkoituksena on avustaa kirjan löytämisessä. Modernissa kontekstissa puhutaan esimerkiksi kirjojen sijaan aineistosta, mutta muuten Cutterin periaatteet toimivat hyvänä pohjana myös nykyaikaisille kuvailustandardeille. (Gorman, 2016)

2.2 1900-luvun alusta kansainvälisen kuvailun peruseriaatteisiin

1900-luvulla aineiston kuvailun maailma muuttui huomattavasti. Vuosisadan alkupuolella pohjattiin kuitenkin vielä vahvasti Cutterin Rules for Dictionary Catalogiin. Cutterin luettelointisääntöihin pohjaavat ALA (American Library Association) -luettelointisäännöt (ALA Catalogue rules) julkaistiin vuonna 1908. Ne loivat pohjan angloamerikkalaisille luettelosäännöille (AA Rules). (Kalita & Deka, 2020)

Sääntöjä pidettiin liian haastavina toteuttaa erityisesti pienissä kirjastoissa. Sääntöjen saaman kritiikin pohjalta niistä kehitettiin uudistettuja versioita. Muun muassa Yhdysvaltain Kongressin kirjasto julkaisi vuonna 1949 uudistetun version siellä käytetyistä kuvailukäytännöistä, jotka yhdessä American Library Associationin sääntöjen kanssa loivat pohjaa tulevaisuuden kuvailulle. Vähitellen luettelointisäännöissä ja -ohjeissa alettiin siirtymään kohti nykyaikaa. (Kalita & Deka, 2020)

Seymour Lubetzky kuuluu 1900-luvun alkupuolen uraauurtaviin luettelointisääntöjen kehittäjiin. Lubetzky jakoi luettelon tehtävät kahteen osaan. Ensimmäinen tavoite on auttaa luettelon käyttäjää selvittämään, onko etsittyä aineistoa kirjastossa. Koska luetteloita käyttävät sekä kirjastonhoitajat että asiakkaat, tulisi tiedon löytyä mahdollisimman nopeasti ja helposti. Toinen tavoite on kertoa käyttäjälle, mitä muita teoksia samalta kirjoittajalta tai esimerkiksi haetun teoksen painoksia tai käännöksiä on saatavilla. (Chandel & Prasad, 2013)

Lubetzky oli edelläkävijä erityisesti kuvailevan luetteloinnin saralla. Lubetzky mukaan luetteloijan tulisi kuvailla kirjan nimi, painos, käsinkosketeltavat ominaisuudet kuten

sivumäärä sekä bibliografiset suhteet. Erityisesti bibliografisten suhteiden korostaminen oli hyvin edistysellistä, sillä nykyään ne ovat keskeisiä lähes kaikessa aineiston kuvailussa. (Chandel & Prasad, 2013)

Mitä lähemmäs nykyaikaa tullaan kuvailustandardien historiassa, sitä enemmän yhteistyö korostuu kuvailustandardien laadinnassa, eikä esiin nouse samalla tavalla kuvailun ja kuvailustandardien historian suurmiehiä kuin aikaisemmin.

Merkittävä askel kuvailustandardien historiassa tapahtui vuonna 1961, kun IFLA:n konferenssissa Pariisissa luotiin pohja kansainväliselle luettelointisäännöstölle. Periaatteet pohjautuivat pitkälti Lubetzky'n aiemmin julkaisemiin sääntöihin ja sisälsivät muun muassa periaatteet luettelon toiminnalle ja rakenteelle sekä tarkempia ohjeita erilaisiin luetteloijalle vastaan tuleviin tilanteisiin, kuten siihen, miten merkitään teos, jolla on useampi kirjoittaja tai miten toimitaan tilanteissa, joissa kirjoittajaa ei jostain syystä voida merkitä. (Kalita & Deka, 2020; IFLA, 1961)

2.3 Kohti nykyaikaa

Pariisin konferenssin jälkeen alettiin vähitellen kehittää ja ottaa käyttöön konferenssissa määritetyt periaatteet täyttäviä kuvailustandardeja. AACR (Anglo-American Cataloging Rules) eli Angloamerikkalaiset luettelointisäännöt on erityisesti Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa käytetty kuvailusäännöstö. AACR julkaistiin vuonna 1967 ja oli ensimmäinen standardi, joka pyrki yhdenmukaistamaan mannertenväliset luettelointisäännöt. (Kalo & Deka, 2020)

Kuten AACR, myös ISBD eli International Standard Bibliographic Description luotiin IFLA:n Pariisin konferenssin jälkeen. Ensimmäinen ISBD:tä koskeva julkaisu ilmeistyi vuonna 1971. ISBD on kansainvälinen ohjeisto bibliografiseen kuvailuun. Sen päätarkoitus on tuoda johdonmukaisuutta ja yhteneväisyyttä bibliografisten tietojen jakamiseen ja kaikenlaisen kirjastoaineston kuvailuun. ISBD kattaa lähinnä itse aineiston kuvailun, sillä se luotiin ennen kuin teknologia mahdollisti laajemman datan yhdistelyn. (Kirjastoaineistojen kuvailusäännöt, päiväämätön; Escolano Rodríguez, 2016)

ISBD:n julkaisun myötä myös AACR:ää piti muokata sopimaan paremmin yhteen sen kanssa, tavoitteenahan oli kansainvälisesti yhdenmukainen ja yhteensopiva säännöstö. Vuonna 1978 otettiin käyttöön uudistettu ja paranneltu versio AACR:stä, joka sai nimekseen AACR2. (Kalita & Deka, 2020)

AACR2:sta julkaistiin paranneltuja versioita vuosina 1988, 1998 ja 2002. Kun AACR2:n uudistamisesta ja kokonaan uuden version laatimisesta alettiin puhua enemmän vuosituhaten vaihteessa, nousi esiin tarve uudelle kuvailustandardille kehittyvän teknologian ja Internetin luodessa erilaisia, uusia vaatimuksia aineiston kuvailulle. (Kalita & Deka, 2020)

Alun perin AACR2 oli vain tarkoitus uudistaa ja luoda uudempi versio angloamerikkalaisista luettelointisäännöistä. Kehittämisen alkuvaiheissa puhuttiinkin AACR3:sta, mutta kehittämisprosessin aikana projektin nimi ja luonne muuttuivat. Vuosien kehitystyön lopputuloksena oli RDA, jonka ensimmäinen virallinen versio julkaistiin vuonna 2010. (Tillett, 2016)

Uuden, uuteen aikaan sopivan kuvailustandardin haluttiin olevan joustava ja mahdollisimman monikäyttöinen. Yksi tämänlaista joustavuutta lisäävä asia on yhdenmukaisuus FRBR eli Functional Requirements for Bibliographic Records -käsitelmän kanssa. FRBR-malli julkaistiin vuonna 1998 ja se perustuu entiteettien välisiin suhteisiin ja linkitettyyn dataan. (Chandel & Prasad, 2013)

FRBR-mallissa on kolme ryhmää, joista ensimmäisessä entiteettejä ovat teos, ekspressio, manifestaatio ja kappale. Teos ei ole mitään fyysistä vaan jonkinlainen aineeton idea, joka tarvitsee toteuttaa. Se on itsenäinen sisältö. Toteutusta, kuten saman tekstin eri versioita, kutsutaan ekspressioiksi. erilaisia ekspressioita ovat esimerkiksi nuotit, kirjat, tanssiesitykset ja kuvat. Manifestaatiot puolestaan ovat se asia, jota käyttäjä voi esimerkiksi pitää kädessään, kuten kirjat tai e-kirjat, joita tosin voi pidellä vain kuvainnollisesti. Kappale on yksittäinen jonkin tietyn manifestaation edustaja. Ryhmässä kaksi ovat vastuullisuusentiteetit, kuten henkilöt ja organisaatiot, jotka ovat vastuussa 1. ryhmän entiteeteistä. Viimeisessä ryhmään kuuluvat kohde-entiteetit, kuten esimerkiksi

tapahtumat, käsitteet ja paikat. Kaikkien ryhmien entiteetit kuvaavat teosten aiheita. (Murtomaa, 2005)

FRAD (The Functional Requirements for Authority Data) on lisäys FRBR-malliin. Se lisää mallin auktoriteettidatan merkitsemisestä. Auktoriteettidatalla tai auktoriteettitiedolla tarkoitetaan kontrolloituja datapisteitä, joihin voidaan kerätä esimerkiksi saman tekijän teoksia tai saman teoksen eri painoksia. Auktoriteettidatan tarkoitus on helpottaa sekä aineiston kuvailua että sen löytämistä. (IFLA, 2013)

RDA-kuvailustandardi on yhteensopiva molempien käsittemallien kanssa ja on seuraava askel kuvailustandardien historiassa. Se onkin otettu jo käyttöön useassa eri maassa. Suomessa siirryttiin RDA:ta noudattavaan aineiston kuvailuun vuonna 2016 Kansalliskirjaston johdolla. (Seppälä, 2016)

3 TUTKIMUSASETELMA

Tässä luvussa esitellään tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmä sekä lyhyesti myös tutkimusaineisto. Luvussa 3.1 esitellään tutkimuskysymykset ja luvussa 3.2 esitellään tutkimusmenetelmä ja -aineisto.

3.1 Tutkimuskysymykset

RDA eli Resource Description and Access on aineiston kuvailustandardi, joka on otettu käyttöön ympäri maailmaa. Miksi juuri tämä kuvailustandardi on otettu käyttöön niin monessa eri paikassa? Tutkimuskysymyksiä on kolme:

1. Mikä RDA on?
2. Kenelle se on tarkoitettu?
3. Miksi se on luotu ja otettu käyttöön?

3.2 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto

Tutkimusmenetelmänä toimii kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on selvittää, mitä tutkimuksen aiheesta on sanottu aikaisemmin ja tavallaan koota yhteen aiempaa aihetta käsittelevää tutkimusta. Menetelmäksi kuvaileva kirjallisuuskatsaus valikoitui, koska sitä on mielekästä käyttää silloin, kun haluaa tutkia ja selvittää esimerkiksi jotakin ilmiötä tarkemmin, kuten tässä tutkimuksessa tehdään. (Kangasniemi ym., 2013)

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus voidaan mieltää nelivaiheiseksi prosessiksi, johon kuuluvat tutkimuskysymyksen muodostaminen, aineiston valitseminen ja hankinta, kuvailun rakentaminen ja tulosten tarkasteleminen. Kuvailevalle kirjallisuuskatsaukselle on tyypillistä, että vaiheet ovat osittain päällekkäin. (Kangasniemi ym., 2013)

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen luotettavuus varmistetaan rajaamalla tutkimuskysymykset tarkasti ja valikoimalla sopiva aineisto hyvin. Kuvailevalle kirjallisuuskatsaukselle tyypillisesti näkökulmat muovautuivat vielä aineiston valitsemisen jälkeenkin. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa sopiva aineiston määrä riippuu tutkimuskysymyksistä. (Kangasniemi ym., 2013)

Tämän tutkielman kohdalla tutkimuskysymykset ovat olleet melko tarkat jo alusta lähtien ja aineisto muodostuu aihetta käsittelevistä vertaisarvioituista artikkeleista. Aineiston valinnassa tärkein kriteeri oli löytää lähteitä, joissa kuvataan, mikä RDA on ja miksi se on olemassa. Kaikki kirjallisuuskatsauksessa käytetty aineisto haettiin Tampereen yliopiston kirjaston kautta Andor- ja ProQuest Information and Library Sciences -tietokannoista sopivia hakusanoja käyttäen. Aineisto on englanninkielistä ja saatavilla verkossa. Englanninkielistä aineisto on siksi, että suurin osa RDA:sta kertovista artikkeleista on lähtökohtaisesti kirjoitettu englanniksi eikä tutkimuksen tekijän kielitaito ole riittävä lukemaan niitä muutamaa englanninkielisten artikkelien sekaan eksynyttä italiansielistä tieteellistä artikkelia. Saatavuus verkossa oli erityisen tärkeää tutkimuksen tekohetkellä vallinneen pandemiatilanteen vuoksi.

4 TULOKSET

Tulokset-luvussa kerrotaan, minkälaisia asioita kirjallisuuskatsauksessa tuli ilmi. Luvussa 4.1 kerrotaan, mikä RDA on ja kenen käyttöön se on tarkoitettu. Luvussa 4.2 keskitytään katsomaan, minkälaisia asioita RDA:n kansainvälisyydestä ja käyttöönotosta erityisesti Euroopan ulkopuolella Yhdysvaltain Kongressin kirjastossa sekä Euroopassa saksankielisissä maissa kerrotaan. Lopuksi luvussa 4.3 katsotaan, miten RDA on yleisesti otettu vastaan ja minkälaista kritiikkiä se on saanut aikaan.

4.1 Mikä on RDA?

Lyhenne RDA tulee sanoista Resource Description and Access eli vapaasti suomennettuna aineiston kuvailu ja saavutettavuus. Erityisesti saavutettavuus on nostettu RDA:n tärkeimmäksi eroksi muista kuvailustandardeista. RDA on käyttäjälähtöinen ja sen tavoitteena on tuoda aineisto lähemmäs käyttäjää ja helpottaa käyttäjää löytämään aineistoa. Pääpaino ei olekaan kirjaston tarpeilla vaan sillä, mitä käyttäjät kysyvät etsiessään aineistoa. (Aliverti, Behrens & Schaffner, 2013)

Yksi RDA:n tavoitteista on kuvailla aineisto mahdollisimman totuudenmukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, ettei kuvailtavaan aineistoon tehdä muutoksia. Kirjoitusvirheet kuvailaan sellaisenaan ja lyhenteiden käyttöä vältetään. Muiden aineiston kuvailijoiden luomat tietueet saattavat olla aivan oikein, vaikka niissä olisikin tyylivirheitä, sillä tyylivirheet saattavat tulla suoraan kuvailtavasta aineistosta. (Blythe, Gunther & Spurgin, 2013)

RDA:ta pyritään selittämään usein kontekstissa aikaisempiin kuvailustandardeihin ja -ohjeisiin. Esimerkiksi sekä Tillett (2016) ja Delsey (2016) että Chandel ja Prasad (2013) kertovat aikaisemmista kuvailustandardeista ja RDA:n suhteesta niihin avatessaan RDA-standardin tarkoitusta. Tillettin (2016) mukaan RDA:n tärkein tavoite on olla uusi varta vasten digitaalista maailmaa varten luotu työkalu toisin kuin aiemmat ja vanhemmat standardit, jotka on laadittu ennen teknologian huimaa kehittymistä ja digitalisaatiota. Konkreettisempia askeleita päätavoitteen saavuttamiseksi on useampia. Ohjeiden RDA:n käyttöön tulisi olla yksiselitteisiä ja helppoja ymmärtää. Lisäksi RDA:n tulisi olla yhteensopiva muiden samankaltaisten standardien kanssa ja sillä pitäisi olla

järjestelmällinen kansainvälisesti sovittu rakenne ja periaatteet. RDA:ta tulisi myös rohkaista käyttämään muuallakin kuin kirjastoissa. Sisältödata ja sisällön näyttämiseen tarkoitettu data ovat RDA:ta käyttäessä erillään. (Tillett, 2016)

Delsey (2016) puolestaan keskittyy kuvaamaan RDA:ta aineiston kuvailukielenä ja työkaluna. Aineiston kuvailussa RDA pohjaa FRBR- ja FRAD-käsitelmilleihin, minkä ansiosta se toimii hyvin erilaisten tietokantojen kanssa eikä ole sidottu mihinkään tiettyyn tietformaattiin. Samalla varmistetaan RDA:n toimivuus sekä jo käytössä olevien että tulevaisuuden tietokantojen kanssa. Koska RDA:n tärkeimpiä piirteitä on se, että aineiston kuvailuohjeet ovat erillään siitä, miten data esitetään, on RDA:ta helpompi käyttää kuvailussa myös kirjastoyhteisön ulkopuolella. Kuvailuohjeiden erottaminen omaksi kokonaisuudekseen mahdollistaakin erilaisten syntaksisten rakenteiden, kuten esimerkiksi ISBD:n käytön yhdessä RDA:n kanssa. (Delsey, 2016)

RDA:n ja ISBD:n välistä suhdetta ja molempien paikkaa nykyisessä kuvailustandardien maailmassa kuvataan Escolano Rodríguezin (2016) artikkelissa. Sekä RDA että ISBD tarjoavat ohjeet tarvittavan tiedon tunnistamiseksi ja metadatan luomiseksi, mutta toisin kuin ISBD, RDA ei tarjoa valmista syntaksia datan esittämiseksi. Toisin sanoen RDA-standardin mukaisesti tallennettu data voidaan esittää myös ISBD:n määrittämän syntaksin avulla eikä se ole sidottu mihinkään tiettyyn esitystapaan. RDA vaatiikin seurakseen jonkinlaisen tavan esittää tallennettu tieto, esitystapaa ei vain ole kirjattu RDA-standardiin. Koska esitystapa on jätetty avoimeksi, toimii RDA sekä vanhempien että uudempien esitystapojen kanssa. (Escolano Rodríguez, 2016)

RDA:n suhde ISBD:n kanssa on samankaltainen kuin RDA:n suhde AACR2:n kanssa. AACR2:ssa on ISBD:n tapaan määritetty, miten tieto tulisi esittää. RDA puolestaan antaa tietynlaisen vapauden valita, millaisella teknologialla, missä formaatissa ja miten tallennettu tieto esitetään. RDA onkin sisältöstandardi, jonka tarkoituksena on kertoa, mitä kaikkea tulisi kuvailla, ei miten kuvailtu tieto tulisi esittää. (Bianchini & Guerrini, 2016)

Koska AACR2 on pääasiassa tarkoitettu myös tiedon esittämiseen eikä ole RDA:n kaltainen sisältöstandardi, AACR2:sta käytettäessä tavoitteena on esittää mahdollisimman

paljon tietoa mahdollisimman pienessä tilassa, joten lyhenteet ja tarkkaan määritellyt välimerkit ovat olleet paljon käytössä. Sähköisissä järjestelmissä ei kuitenkaan tarvitse miettiä tilankäyttöä samalla tavalla, joten RDA ei määritä välimerkkien käyttöä tai lyhenteitä tarkasti vaan keskittyy takaamaan aineiston löydettävyyden. RDA on suunniteltu toimimaan verkkoympäristössä ja näyttämään hakutuloksissa saman teoksen eri manifestaatioita, kuten dvd:itä, kirjoja ja äänikirjoja. (El-Sherbini & Curran, 2011)

Aikaisemmin tieto on ollut tallennettuna erilaisiin korttiluetteluihin ja fyysisesti paperilla. Paperille kirjoitettu informaatio on luonnollisesti staattisempaa ja vaikeampaa muuttaa kuin sähköinen, alati muuttuvassa ympäristössä elävä tieto. Tiedon kirjaamistapa onkin ollut lähes mahdotonta erottaa tiedon ilmenemismuodosta ennen tietoverkkojen kehittymistä. Hakutyökalujen ja muun teknologian kehittyessä on kuitenkin voitu siirtyä pois jäykästä tekstimuotoisesta tiedosta saman datan hyödyntämiseen erilaisissa konteksteissa. RDA mahdollistaa datan linkittämisen ja entiteettien välisen laajan verkoston luomisen. RDA:n avulla voidaankin perinteisten teoksen ja teoksen luojan välisen suhteiden lisäksi ilmentää myös muun muassa suhteita eri teosten ja saman teoksen eri ilmenemismuotojen, kuten esimerkiksi painetun ja e-kirjan, välisiä suhteita. Yhteys FRBR-käsitelmalliin onkin helposti nähtävissä. (Bianchini & Guerrini, 2016)

Yhteys FRBR-malliin kasvaa, kun katsotaan RDA-standardin mukaisesti tallennettua metadataa. Datan on tarkoitus auttaa käyttäjää löytämään, tunnistamaan, valitsemaan ja hankkimaan aineistoa (Bianchini & Guerrini, 2016). Löytämällä tarkoitetaan sellaisen aineiston löytämistä, joka vastaa käyttäjän hakukriteereihin, tunnistamisella tarkoitetaan sen tunnistamista, että kuvaillut aineiston vastaavat etsityjä aineistoja ja myös kahden samankaltaisen aineiston erottamista toisistaan. Valitsemisella tarkoitetaan käyttäjän tarpeeseen sopivan aineiston valitsemista ja hankkimisella kyseisen aineiston välittämistä käyttäjälle tavalla tai toisella. (Chandel & Prasad, 2013)

RDA:n ylläpitäminen ja päivittäminen on jatkuva prosessi. RDA:n pitäminen ajan tasalla on RSC:n vastuulla. RSC eli RDA Steering Committee on komitea, jonka päätehtävä on kehittää ja ylläpitää RDA:han liittyvää sisältöä, kuten ohjeita ja esimerkkejä. RSC tekee yhteistyötä muiden komiteoiden ja yhteisöjen kanssa varmistaakseen RDA-standardin

yhteensopivuuden muiden standardien kanssa. Kuvailustandardin ylläpitäminen ja kehittäminen ovatkin jatkuvaa yhteistyötä. (Tillett, 2016)

RDA:n kehittämisprosessin alkupuolella tarkoitus oli luoda uusi versio angloamerikkalaisista luettelosäännöistä eli AACR2:sta. Prosessin aikana kävi kuitenkin ilmi, että tilausta on täysin uudentalaiselle kuvailustandardille, jota voidaan soveltaa kansainvälisesti myös ei-englanninkielisissä maissa ja erilaisissa organisaatioissa. Kansainvälisyys ja kansainvälinen yhteistyö ovatkin olleet keskeisiä RDA:n kehittämisen ja käyttöönoton kannalta. RDA on suunniteltu olemaan joustava ja ottamaan huomioon muun muassa eri kieli- ja kulttuurialueiden välisiä eroja ja taipumaan aineiston kuvailuun tavalla, joka on käyttäjälle mieluisin. RDA:ta pystyy käyttämään myös yhdessä alueellisten kuvailuperinteiden kanssa, koska se ei kerro, miten tieto tulisi esittää. (Delsey, 2016; Bianchini & Guerrini, 2016)

4.2 RDA:n käyttöönotto

RDA on kuvailustandardi, joka on kehitetty jo lähtökohtaisesti kansainväliseksi. Sen voi-kin mieltää kansainväliseksi standardiksi, jota voi soveltaa kansallisesti. Tämä on eräänlainen näkökulman muutos kuvailustandardien historiassa. Sen sijaan, että paikallista standardia muokataan sopimaan kansainväliseen käyttöön, muokataan kansainvälistä standardia soveltumaan paikalliseen käyttöön. (Dunshire, 2016)

RDA:n ylläpito ja kehittäminen tapahtuvat kansainvälisesti. Dunshiren (2016) mukaan RDA:n hallinnossa onkin edustajia jokaiselta mantereelta ja erilaisista organisaatioista. Kansainvälisyys onkin pyritty rakentamaan sisään RDA:n DNA:han. Tämä on tehty muun muassa tarjoamalla RDA:n erikielisiä käännöksiä RDA Toolkitissä. Toolkit on selainpohjainen työkalu, joka sisältää RDA:ta koskevan dokumentaation verkossa ja jossa on myös hakutoiminto. RDA on käännetty täysin muun muassa suomeksi, saksaksi ja ranskaksi. Kaikkialla ei ole kuitenkaan koettu mieleiseksi laittaa RDA:n käännöstä Toolkitiin, vaan esimerkiksi kiinankielinen käännös on saatavana vain fyysisenä kopiona. (Kuhagen, 2016; Aliverti ym., 2013)

RDA:n käyttöönotosta Euroopassa ovat kirjoittaneet muun muassa Ducheva ja Pennington (2019). RDA:n kasvava käyttöönotto Euroopassa on pitkälti sen ansiota, että monet eurooppalaiset kansalliskirjastot ovat vuonna 2011 muodostetun EURIG:n (European RDA Interest Group) jäseniä ja ovat sitoutuneet tekemään yhteistyötä keskenään RDA:han liittyvissä asioissa. EURIG edistääkin RDA:n asemaa Euroopassa. Lisäksi yhä useamman organisaation liittyessä EURIG:n jäseniksi leviää RDA yhä laajemmalle. (Ducheva & Pennington, 2019)

Ongelma RDA:n käyttöönoton kartoittamisessa Euroopassa on se, että lähes kaikki dokumentaatio on kunkin maan virallisella kielellä, joten ulkopuolisen on sitä vaikea seurata. Valtaosa Euroopan RDA:han liittyvästä kirjallisuudesta löytyy kuitenkin Iso-Britanniasta, jossa kirjastot ovat olleet aktiivisia RDA:n kehityksen ja käyttöönoton seurannassa jo vuodesta 2010 asti. Muuallakin Euroopassa on julkaistu tutkimuksia RDA:n käyttöönotosta, mutta niiden määrä on vähäisempi. Tulevaisuudessa RDA:n käytön kasvassa luultavasti käyttöönottoa käsittelevien tutkimusten määrä tulee kasvamaan. (Ducheva & Pennington, 2019)

RDA:n käyttöönottoa kuvataan pitkälti peilaamalla RDA:ta aikaisempiin käytäntöihin ja kuvailustandardeihin sekä -ohjeisiin. Käyttöönottoa kuvattaessa pohjustetaan myös lähtötilanne eli se, miten kuvailu suoritettiin ennen ja kenen vastuulla se on ollut. Saksassa, Itävallassa ja saksankielisessä Sveitsissä (Aliverti ym., 2013) käyttöönotto kuvataan eri tavalla kuin Yhdysvaltain kongressin kirjastossa (Morris & Wiggins, 2016).

Yhdysvaltain Kongressin kirjasto on Yhdysvaltojen kansalliskirjasto, joka on ollut mukana RDA:n kehitysprosessissa alusta saakka. Siellä RDA otettiin virallisesti käyttöön vuonna 2013. Kirjasto oli kuitenkin jo vuonna 2010, RDA Toolkitin julkaisuvuonna, mukana ko-keissa, joissa testattiin RDA:n toimivuutta ja selkeyttä erityisesti Yhdysvalloissa ja englanninkielisessä maailmassa. Päätös siirtyä käyttämään RDA:ta ei kuitenkaan ollut automaattinen. Muun muassa erilaisten sääntöjen kirjoittaminen selkeämmällä englannin kielellä oli vaatimus ennen kuin Kongressin kirjasto ja kirjastot Yhdysvalloissa voisivat siirtyä käyttämään RDA:ta aineiston kuvailussa. Yhdysvalloissa valmisteltiin siirtymistä RDA:n käyttöön vuosia. (Morris & Wiggins, 2016)

Valmistautuminen RDA:n käyttöönottoon tarkoitti erilaisia koulutuksia kirjastohenkilökunnalle, Kongressin kirjaston kuvailuperiaatteiden uudelleensanoittamista soveltuvaan paremmin yhteen RDA:n kanssa sekä niiden hiomista RDA-testin perusteella. Kongressin kirjasto on jakanut omat koulutusmateriaalinsa kaikkien saataville Internet-sivustollaan ja ollut kouluttamassa muiden kirjastojen henkilökuntaa RDA:n käyttöönottoon liittyvissä asioissa. RDA:han liittyvän dokumentaation päivittäminen ja erilaiset koulutukset ovat kuuluneet Kongressin kirjaston arkeen käyttöönottovaiheen jälkeenkin. Suurin hyöty Kongressin kirjastolle RDA:n käyttöönotosta kumpuaa kuitenkin RDA:n joustavuudesta. RDA helpottaa kansainvälistä jakamista, toisiinsa liittyvien teosten keskinäistä linkittämistä ja soveltuu paremmin muun muassa digitaalisten aineistojen kuvailuun. (Morris & Wiggins, 2016)

RDA:n käyttöönoton tutkiminen Saksassa, Itävallassa ja Sveitsissä on mielenkiintoista maiden hyvin paljon jopa yhden maan sisällä vaihtelevien käytäntöjen vuoksi. Esimerkiksi Saksassa kirjastot ovat käyttäneet erilaisia luettelointiformaatteja, vaikka kuvailusääntöjen käyttö onkin ollut melko yhdenmukaista. Myös Itävallassa ja Sveitsissä on omat kirjastoverkostonsa ja käytäntönsä. Sveitsi on liittovaltio ja kirjastoverkosto on jakautunut sen mukaisesti. Jokaisella kantonilla on omat kirjastonsa, jotka laajalti määräävät omista tekemisistään, vaikka ne voidaankin suurpiirteisesti jakaa kahteen, saksan- ja ranskankieliseen kirjastoverkoston. Itävallassa suurin osa kirjastoista kuuluu samaan Itävallan kirjastoverkkoon, Österreichischer Bibliothekenverbundiin. (Aliverti ym., 2016)

Tilausta yhteiselle, yhteistyötä helpottavalle kuvailustandardille siis oli olemassa. Saksankielisessä Euroopassa kirjastoilla oli valmiiksi jo yhteinen kirjastopolitiikan elin STA (Standardisierungsausschuss), mikä helpotti uuden standardin käyttöönottoa. Tavoitteena oli, että kaikkien kirjastojen siirryttyä RDA:n käyttöön tiedon yhdisteleminen ja jakaminen olisi helpompaa kuin ennen. (Aliverti ym., 2016)

Yksi saksankielisten maiden suurimmista haasteista oli RDA-standardin englanninkielisyys. Standardi pitikin kääntää nopeasti saksaksi, jotta sen käyttöönotto olisi mielekäästä. Kaikki kirjastot siirtyivät myös käyttämään kansainvälistä MARC21-formaattia, jotta

RDA:n käyttöönotto olisi mahdollisimman helppoa ja yhtenäistä. Käyttöönoton aikana nousi esiin asioita, joita englanninkielisissä maissa, joissa RDA oli jo otettu käyttöön, ei ollut vielä ehditty pohtia syvällisesti. Tällaisia asioita olivat muun muassa karttojen, musiikin ja vanhojen kirjojen kuvailu, joiden kuvailulle luotiin ohjeet myöhemmin. (Aliverti ym., 2016)

Courtauldin taideinstituutti Iso-Britanniassa otti RDA:n käyttöön vuonna 2013. Courtauldissakin valmistauduttiin RDA:n käyttöönottoon useampia kuukausia ennen käyttöönottohetkeä ja valmisteluihin osallistui useita henkilökunnan jäseniä. Käyttöönottoprosessissa korostui tiedon jakaminen muiden, jo RDA:han siirtyneiden aineiston kuvailijoiden kanssa. RDA on laajuudessaan paljon suurempi kuin Courtauldissa aiemmin käytetty AACR2, joten Courtauldissa pyrittiin rakentamaan käytännöistä mahdollisimman yhdenmukaiset suurempien RDA:ta käyttävien kirjastojen, kuten Yhdysvaltain Kongressin kirjaston ja British Libraryn kanssa. Taiteen kuvailussa ei kuitenkaan haluttu ottaa suoraan käyttöön samoja kuvailuperiaatteita kuin muualla, vaan esimerkiksi jokainen julkaisupaikka haluttiin kuvailla tarkemmin kuin RDA-standardissa vaaditaan. Courtauld päätyikin lopulta soveltamaan RDA:ta itselleen parhaalla tavalla, lainaamalla joitain käytäntöjä muualta ja luomaan niitä myös itse tarvittaessa. (Lee, 2014)

RDA:n käyttöönotossa nouseekin esiin se valtava yhteistyön määrä, joka vaaditaan uuden standardin käyttöönottoon. Niin Yhdysvaltojen Kongressin kirjastossa kuin Saksan, Itävallan ja Sveitsin kirjastoissa RDA:n käyttöönotto oli vuosia kestävä prosessi, joka alkoi jo ennen RDA:n julkaisemista ja joka on jatkunut sen jälkeenkin, kun kirjastot ovat siirtyneet käyttämään RDA:ta aineiston kuvailussa. Henkilökunnan koulutus ja standardin jatkuva kehittäminen ovat keskiössä myös siirtymävaiheen jälkeen. (Morris & Wiggins, 2016; Aliverti ym., 2016)

4.3 RDA:n vastaanotto

RDA:ta ja sen käyttöönottoa vaikuttaa ympäröivän tietynlainen innostus ja mielenkiinto, sillä onhan RDA-standardi monen vuoden työn tulos ja uusin standardi kuvailustandardien historian jatkumolla. Mahdolliset ongelmatkin, kuten erilaiset puutteet

standardissa, ovat joko jo menneessä tai niihin on parhaillaan tekeillä ratkaisuja. RDA kehittyy ja muuttuu standardina jatkuvasti vastaamaan kuvailun tarpeita.

Vaikka yleinen konsensus vaikuttaisi olevankin RDA:n kannalla, ei standardi ole selvinnyt kritiikittä. Gorman (2016) kuvaa RDA:ta tarpeettomaksi turhakkeeksi, jonka olemassaoloon on käytetty paljon enemmän energiaa kuin on tarpeen. Gormanin mukaan samantyyppiseen tai jopa parempaan lopputulokseen olisi päästy vain kehittämällä ja muokkaamalla jo käytössä olleita standardeja, erityisesti AACR2:ta. Gormanin suurin argumentti on se, että uuden kuvailustandardin laatimiseen on kulunut valtavasti resursseja – rahaa ja työtunteja – ja halvemmalla ja pienemmällä työllä olisi päästy vain jatkamalla jo käytettyjen standardien käyttämistä.

RDA:han latautuneet odotukset ovat olleet valtavat ehkä juuri sen vuoksi, mihin kaikkien standardin luvataan vastaavan sekä myös esimerkiksi Yhdysvaltain Kongressin kirjaston ja saksankielisen Euroopan RDA:n käyttöönotossa ilmi tulleiden usean vuoden valmistelutyön ja monen asiantuntijan panostuksen myötä, eikä RDA Gormanin (2016) mukaan täytä antamia lupauksia. (Wiggins & Morris, 2016; Aliverti ym., 2016)

RDA:ta ei kuitenkaan ylistetä ylivuotavasti eikä sen puolesta oteta samalla tavalla kantaa kuin Gorman (2016) ottaa sitä vastaan. RDA:ta kuvaillaan yleisesti hyvin faktapohjaisesti ja se esitetään seuraavana, nyt jo väistämättömänä edistyksen askeleena kuvailustandardien kehityksen aikajanalla. Sen hyödyt esitetään kertomalla, miten se eroaa vanhemmista kuvailustandardeista, mitkä sen tavoitteet ovat ja minkälainen sen luomisprosessi on ollut. Käytettyihin resursseihin ei oteta samalla tapaa kantaa kuin Gorman tekee, vaan keskittyminen on enemmänkin standardin toiminnassa ja käytännön toimenpiteissä, joita standardin luomiseen on vaadittu. (Bianchini & Guerrini, 2016; Tillett, 2016)

Kaikki RDA:lle annettu kritiikki ei kuitenkaan liity käytettyihin resursseihin. Thompson (2016) tuo esiin, että RDA:n kuvailuohjeissa on uutuudestaan huolimatta ongelmia myös sosiaalisella tasolla. Sukupuolen moninaisuuden kuvaamiselle ei ole tilaa ja hyvistä lähtökohdista lähtevä liian yksityiskohtainen kuvailu voi olla jopa haitallista marginaalisiin

ryhmiin kuuluville ihmisille. RDA:ssa sukupuoli (gender) voidaan määrittää joko mieheksi, naiseksi, muuksi tai tuntemattomaksi. Tällainen jäykkä sukupuolikoodaus ei ota huomioon erilaisia sukupuoli-identiteettejä eikä esimerkiksi sukupuolen joustavuutta. Sukupuolen määrittäminen jää myös kuvailijalle, joka ei välttämättä ole tietoinen kuvailunsa kohteen todellisesta identiteetistä. Lisäksi RDA:n luoma mahdollisuus lisätä esimerkiksi useita kirjoittajan käyttämiä nimiä luetteloon voi löydettävyyden kannalta tuntua järkevältä, mutta esimerkiksi transsukupuolisille kirjoittajille voi aikaisempien nimien listaaminen ja yhdistäminen nykyiseen nimeen olla suuri tabu, varsinkin jos aikaisemmillä nimillä ei ole edes bibliografista merkitystä eli kirjoittaja ei ole julkaissut mitään aikaisemmalla nimellään. (Thompson, 2016)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämä tutkimus on yleiskatsaus RDA:han ja sen paikkaan kuvailustandardien historiassa. Koska aineisto on englanninkielistä, keskittyy tutkimuskin lähinnä englanninkieliseen, länsimaiseen maailmaan. Lisäksi koska RDA on henkinen jatkaja angloamerikkalaiselle AARC2-standardille, korostuvat tutkimuksessa erityisesti angloamerikkalaisissa kirjastoissa vallinneet käytännöt ja kuvailuperiaatteet. Katsauksen yleisluontoisuuden vuoksi ei RDA:n käytännön sovellutuksia erilaisissa tilanteissa ja organisaatioissa ole juurikaan päästy avaamaan.

Tutkimuksen tärkein tavoite oli selvittää, mikä RDA- eli Resource Description and Access -standardi on ja kenelle se on tarkoitettu. Lyhyesti kysymykseen voisi vastata sanomalla, että RDA on käyttäjille tarkoitettu uusi kuvailustandardi, jonka tarkoitus on tehdä aineistosta mahdollisimman helposti ja nopeasti löydettävää.

RDA on käyttäjälähtöisempi kuin edeltäjänsä ja sen päätavoite onkin tuoda aineisto mahdollisimman lähelle käyttäjää ja helpottaa aineiston löytämistä ja hankintaa. Yhteys linkitettyyn dataan ja sitä tukeviin käsitelmilleihin on tärkeä osa RDA-kuvailustandardia kuten myös se, että kuvailun tiedon esittäminen on jätetty avoimeksi. Kun esitystapaa ei ole erikseen määrätty, on standardi joustavampi ja soveltuu käyttöön useammassa tilanteessa kuin standardit, joissa määritetään tarkasti, miten tieto tulisi esittää. RDA onkin tarkoitettu olemaan joustava kuvailustandardi alati muuttuvassa, yhä enemmän linkittyneeseen dataan perustuvassa kuvailun maailmassa.

RDA:n käyttöönotto kansainvälisesti eri kirjastoissa on toteutunut hyvin erityisesti sen vuoksi, että tarve uudelle aineiston kuvailustandardille oli tunnistettu jo pitkän aikaa. Yhteiset kuvailusäännöt eri kirjastojen välillä helpottavat yhteistyötä ja aineiston jakamista. RDA:n käyttöönoton syissä korostuvatkin kansainvälisyys ja yhdenmukaisuus eli yhteistyön helpottuminen koko maailmassa.

Vaikka RDA:n käyttöönotto onkin koettu pääosin hyvänä asiana, eivät suuret muutokset koskaan tapahdu ilman kritiikkiä. Osa RDA:han kohdistuneesta kritiikistä koskeekin

asioita, joita standardi voisi tehdä vielä paremmin, kun taas osa kritiikistä keskittyy kyseenalaistamaan koko standardin tarpeellisuuden. Kaikesta kritiikistä huolimatta on hyvin epätodennäköistä, että lähitulevaisuudessa siirrytään RDA:n käytöstä jonkin toisen standardin käyttöön tai palattaisiin kokonaan aikaisempiin standardeihin. RDA:n hyödyt ja standardin joustavuus verrattuna aikaisempiin kuvailustandardeihin tekevät siitä oivallisen työkalun aineiston kuvailuun. Lisäksi RDA:ta kehitetään jatkuvasti vastaamaan erilaisiin esiin nouseviin tarpeisiin.

Vaikka RDA:ta pystyy käyttämään yhdessä vanhojen ja tuttujen tallennusformaattien kanssa, saadaan standardin mukaisesta kuvailusta suurin hyöty silloin, kun myös tallennusformaatti tukee paremmin entiteettien välisiä suhteita ja linkitettyä dataa. RDA on myös sitä hyödyllisempi, mitä useampi organisaatio sitä soveltaa aineiston kuvailussa. RDA:n täyden potentiaalin saavuttaminen onkin vielä tulevaisuudessa.

Tämä tutkimus keskittyy RDA:n käyttöön kirjastoissa, vaikka sen pyrkimys standardina onkin tulla käytetyksi myös muissa organisaatioissa, joissa kuvaillaan aineistoa. Yksi mahdollinen jatkotutkimuksen kohde onkin RDA:n käyttö kirjastomaailman ulkopuolella, kuten museoissa ja arkistoissa. Myös esimerkiksi yhteistyö ja aineiston esille tuominen RDA:n avulla erilaisissa muistiorganisaatioissa voisi olla mielenkiintoinen tutkimuskohde.

LÄHTEET

- Aliverti, C., Behrens, R., & Schaffner, V. (2016). RDA in Germany, Austria and German-speaking Switzerland - a new standard not only for libraries. *JLIS.it: Italian Journal of Library and Information Science*, 7(2), 253–278. <http://doi.org/10.4403/jlis.it-11702>
- Bianchini, C., & Guerrini, M. (2016). RDA: A content standard to ensure the quality of data. *JLIS.it: Italian Journal of Library and Information Science*, 7(2), 83–98. <http://doi.org/10.4403/jlis.it-11709>
- Blythe, K., Gunther, W., & Spurgin, K. (2013). Resource Description and Access: It's Really Not So Bad. *Serials Review*, 39(3), 175–180. <https://doi.org/10.1016/j.serrev.2013.07.008>
- Carpenter, M. (2002). The Original 73 Rules of the British Museum: A Preliminary Analysis. *Cataloging & Classification Quarterly*, 35(1-2), 23–36. https://doi.org/10.1300/J104v35n01_03
- Chandel, A. & Prasad, R. (2013). Journey of Catalogue from Panizzi's Principles to Resource Description and Access. *Journal of Library & Information Technology*, 33(4), 314–322.
- Delsey, T. (2016). The making of RDA. *JLIS.it: Italian Journal of Library and Information Science*, 7(2), 25–47. <http://doi.org/10.4403/jlis.it-11706>
- Dunsire, G. (2016). Towards an internationalization of RDA management and development. *JLIS.it: Italian Journal of Library and Information Science*, 7(2), 307–330. <http://doi.org/10.4403/jlis.it-11708>
- El-Sherbini, M., & Curran, M. (2011). Resource Description and Access "RDA": New Code for Cataloging. *The Serials Librarian*, 60(1-4), 7–15. <https://doi.org/10.1080/0361526X.2011.556425>
- Escolano Rodríguez, E. (2016). RDA and ISBD: History of a relationship. *JLIS.it: Italian Journal of Library and Information Science*, 7(2), 49–82. <http://doi.org/10.4403/jlis.it-11703>
- Gorman, M. (2016). RDA: The Emperor's New Code. . *JLIS.it: Italian Journal of Library and Information Science*, 7(2), 99–107. <http://doi.org/10.4403/jlis.it-11565>

- Haapamäki, T., Havu, S., Hyvönen, N., Ison, T., Ivanova, M., Kananen, K., Kupias, E., Luukkanen, S. & Mäkinen, T. (2012). KANSALLISKIRJASTON KUVAILUPOLITIIKKA "aineistot tunnistettaviksi ja käyttöön". https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/94311/Kk_kuvailupolitiikka.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- IFLA. (2013). Functional Requirements for Authority Data: A Conceptual Model. https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/frad/frad_2013.pdf
- IFLA. (1961). Paris Principle statements. https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/IMEICC/IMEICC1/statement_principles_paris_1961.pdf
- Kalita, D., & Deka, D. (2020). Searching the great metadata timeline. *Library Hi Tech*, 38(1), 190–204. <http://doi.org/10.1108/LHT-08-2019-0168>
- Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S., Pietilä, A., Jääskeläinen, P., & Liikanen, E. (2013). Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: Eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenet-tyyn tietoon/Narrative literature review: From a research question to structured knowledge. *Hoitotiede*, 25(4), 291-301.
- Kuhagen, J. (2016). RDA content in multiple languages. *JLIS.it: Italian Journal of Library and Information Science*, 7(2), 299–306. <http://doi.org/10.4403/jlis.it-11705>
- Lee, D. (2014). The art of RDA: the Courtauld's experience of implementing a new cata-logging standard. *Art Libraries Journal*, 39(1), 35–40. <https://doi.org/10.1017/S0307472200018162>
- Morris, S. R., & Wiggins, B. (2016). Implementing RDA at the library of congress. *JLIS.it: Italian Journal of Library and Information Science*, 7(2), 199–228. <http://doi.org/10.4403/jlis.it-11824>
- Murtomaa, E. (2005). Visiona FRBR ja FRANAR (Functional Requirements for Biblio-graphic Records ja Functional Requirements and Numbering for Authority Rec-ords). *Tietolinja* 02/2005. Osoitteesta https://extra.kansalliskirjasto.fi/tietolinja/0205/frbr_franar.html
- Seppälä, M-L (2016). Uudet kuvailusäännöt (RDA) käytössä Suomessa. *Tietolinja* 2016(1). <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201602105406>

Tillett, B. B. (2016). RDA, or, the long journey of the catalog to the digital age. *JLIS.it: Italian Journal of Library and Information Science*, 7(2), 7–24.
<http://doi.org/10.4403/jlis.it-11643>